

Upravništvo: Ljubljana, Pucničjeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inzeratni oddelki: Ljubljana, Pucničjeva ulica 5 - Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pokrajinskem svetu št. 17-749, za ostale kraje Italije Servizio Conti, Contr. Post. No 11-3118
IZKLIČNO ZASTOPSTVO za oglaševanje iz Kr.
Italije in tujstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen posebnih
Naročnina za mesec Lir 18,-
za tujstvo vključno: »Ponedeljski Jutro«
Lir 36.50.

Uredništvo:
Ljubljana, Pucničjeva ulica št. 5. telefon
31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estero
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Potopitev sovražne podmornice v Sredozemlju

15 sovražnikovih letal sestreljenih

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 7. junija naslednje 1108. vojno poročilo:
V Sredozemlju so sredstva Kr. mornarice potopila sovražno podmornico.
Sovražni večmotorniki so bombardirali Messina, Reggio Calabria in druge manjše kraje ob morski ožini. Naši lovcii so se zoperstavili v formacijah in so zbili štiri štirimotornike, peti pa se je zrušil, zadet od strela protiletalskega topa.
Pantellerija je bila tudi večeraj cilj ponovnih letalskih napadov, med katerimi

so lovci in obrambne baterije uničili 7 letal. V boju z nemškimi lovci je sovražnik izgubil nadaljnja dva bombnika na jugu Sicilije ter 1 letalo tipa »Spitfire« na otoku Linosa (Lampedusa). Z operacij tega dne se 3 naša letala niso vrnila na oporišča.

Izgube med prebivalstvom v pokrajini Reggio Calabria zaradi letalskih napadov, o katerih poroča današnje uradno poročilo, znašajo 50 mrtvih in 7 ranjenih; izgube v Messini še niso ugotovljene.

Odlikovanja za civilno hrabrost

Rim, 6. junija, s. Rim je davi proslavil svoje najhrabrejše sinove s kolajnami in izprikevali o javnih zaslugah za civilno hrabrost in z nagradami ustanove »Luca seri«, ki jih je razdelil sam guverner princ Borghese onim, ki so se junaško odlikovali kot rimski meščani. Slavnosti, ki je bila v dvorani Julia Cezarja na Campidogliu, so prisostvovali zvezni tajnik, podguvernerji Rima, predsednik pokrajine, zastopstva Oboroženih sil, Milice, GUFa, GILA in šol s praproti ter številno občinstvo. Po pozdravu Kralju in Cesarju ter Duceju, ki ga je odredil zvezni tajnik, je govoril guverner Rima, zatrjujoč, da je civilna hrabrost vredna vojaške hrabrosti, če se z njo podari življenje. Guverner je nato poveljeval junaško dejanje mehanika Antonia Ticonija in žrtev najplemenitejšega življenja prefekta Vezia Orazija, fašista in skvadrista, ki je padel v imenu Rima in bo večno čaščen. Po besedah guvernerja so bile predčene obrazložitve za odlikovanja. Zlata kolajna je bila podeljena v spomin prefektu Veziu Oraziju z naslednjo obrazložitvijo:

Dne 26. maja l. 1942, se je podal v Ervenico (Zara) kot prefekt najčistejše fašistične vere. Ko so se pojavila v novih mejah razbojniška in uporniška dejanja, je skoraj vsak dan hodil v najbolj nevarne kraje, ker je vzporejeval in vzpodbujal akcijo policijskih organov v tesnem sodelovanju z državnimi Oboroženimi silami. Že preizkušen v ognju v nekem spopadu, ko je bil ubit en upornik, trije nadaljnji pa ujeti, je bil izmenaden v zasedi, ko se je vračal v Zaro, ter vztrajal z neustrašno dušo skupno z malostevilnimi hrabriimi v hudem spopadu, med katerim je bil večkrat zadet in je izgubil življenje. Tako je junaško zaključil svoje življenje, ki je bilo vse posvečeno veličini domovine.

Diploma zlate kolajne Carnegiejeve ustanove za junaška dejanja je bila podeljena Cataldu Mastorilliju, 15letnemu mladniku, ki je padel.

Po slavnosti je zvezni tajnik odredil pozdrav Kralju in Cesarju ter Duceju, navzoči pa so odgovorili z močeno manifestacijo.

Sovjetski napadi ob Kubanu in Ilmenskem jezeru odbiti

Ponovno bombardiranje tvornic v Gorkem - V dveh dneh uničenih 83 sovjetskih letal

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 7. junij. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:
Sovražni napadi ob kubanskem predmostju in južno od Ilmenskega jezera so bili uspešno zavrnjeni.

Preteklo noč so napadli močni oddelki bojnih letal ponovno industrijske naprave mesta Gorkaja. Ob dobri preglednosti so bili doseženi številni zadetki v polno na tovarniških napravah tega pomembnega oborožitvenega središča. Pogrešamo eno letalo.

Letalstvo je potopilo pred kavkaško obalo dva sovražna brza čolna in enega lovca na podmornice.

V dveh 5. in 6. junija je bilo na vzhodni fronti uničenih 83 sovjetskih letal.

Nemška brza letala so večeraj v nizkem poletu z vidnim uspehom napadla za vojno važne cilje južnoangleškega pristanišča mesta Eastbourne.

Izjalovljen sovjetski napad pri Velišu

Berlin, 7. jun. s. Napad, ki se je začel pretekle dni na področju pri Velišu, se je po vesteh iz merodajnega vira zaključil v teku zadnjih 24 ur. V teh petih dneh obrambnih bojev so nemške čete prizadele sovražniku zelo hude izgube. Na bojišču je ostalo uničenih ali onesposobljenih

Velik odmev Speerovih in Göbbelsovih izjav o nemški odporni sili

Berlin, 6. jun. s. Nedeljski tisk se je bavil skoraj izključno z večerajšnjim govorom ministrov dr. Göbbelsa in Speera v Sportni palači. »Völkischer Beobachter« piše, da je bil najpomembnejši komentar o tih govorih navdušen vzkljkanje ob jasnih besedah obeh ministrov. Očrt ministra Speera o udejstvovanju nemške oboroževalne industrije, je odkritje, ki prekaša vsa najljepša pričakovanja, dočim je to, kar je povedal dr. Göbbels o vojskomo, političnem in moralnem položaju v Nemčiji, najboljši odgovor na bedne spekulacije sovražne propagande.

»Berliner Bözzenzeitung« poudarja, da je večerajšnja manifestacija potekla v ozračju največjega navdušenja, kar je jasen dokaz, da je ves nemški narod čutil potrebo podrediti se naglo in disciplinirano zahtevam totalne vojne, ki je bila proglašena 18. februarja. Uspeh sloni na dveh glavnih čini-teljih, predvsem na požrtvovalnosti, s katero je vsak nemški državljani odgovoril na poziv Hitlerja, žrtvujejo se neutrudno pri svojem delu na vseh področjih proizvodnje, kakor tudi zgleden način, s katerim so voditelji nemške industrije odgovorili na zaupanje, ki jim je bilo izkazano, ko jim je bila poverjena na vseh posameznih udejstvalnih področjih diktatorska oblast. Številke, ki jih je omenil minister Speer glede nemške vojne proizvodnje, piše med drugim »Lokalanzeiger«, zavračajo vse čenče in samovoljne trditve sovražne propagande o stanju nemške industrije in oborožitve.

Monakovo, 6. jun. s. »Abendzeitung« ponovno razpravlja o nadah sovražnika, slo-

nečih na terorističnem bombardiranju in živčni vojni proti Evropi, ki se vodi s papi-rnato in radijsko ofenzivo, kakršne še ni bilo. Sovražnik ne vidi, da izžareva iz središča do oboda Evrope gigantska sila, ki zagotavlja naši celini varnost pred sleherno nevarnostjo. Zlasti junaško zadržanje Italije kaže našim nasprotnikom, da so pred nepremagljivim zidom, čeprav jim je uspelo obvladati majhno obrambno prvo stražo v Afriki in čeprav bi jim uspelo osredotočiti na kaki točki trenutno premoči sil. Obrambni sistem, ki ga je Evropa pripravila na svojih obalah ni tog in podoben strateški organizaciji Maginotove črte, kjer so čakali na sovražnika s puškami ob nogah. Obrambna črta, ki sta jo pripravili obe sili Osi, omogoča četam ki jo branijo, naglo in najbolj žilavo obrambo, pa tudi pregazujoče protiofenzivne podvige. Naši sovražniki tudi mislijo, da obrambna strategija na evropskem kontinentu nikakor ne more povesti do zmage, ker je izključno obramba. Odgovarjamo jim, omenjajoč zgled Friderika Velikega, ki je zmagal, čeprav je bil v obrambni vojni zaradi večje elastičnosti njegovih čet v primeri s sovražnikovi. Sedaj izvira največja elastičnost sil Osi iz izredno ugodne okoliščine, da razpolagajo z evropskim ozemljem, ki je odlične važnosti za vojevanje, sovražnik pa se nahaja pred močno oboroženimi in branjenimi ozemlji in mora najprej rešiti težavni problem ustvaritve prvega predmostja na tem ozemlju. To je razlog, zaključuje »Abendzeitung«, zaradi katerega Evropa lahko mirno čaka na dogodek v bližnji bodočnosti. Sama ima dovolj sile, da bo vse dogodke zmagovito obvladala.

Povečanje bolnišnice »Bruno Mussolini« v Albaniji

Tirana, 6. jun. s. Civilna bolnišnica »Bruno Mussolini«, ki je največja v Albaniji, je bila te dni povečana z novim paviljonom, s kuhinjo za 1.500 oseb in z vsemi potrebnimi napravami, ki ustrezajo najmodernejšim zahtevam higijene in tehnike.

Italijanska razstava vojne umetnosti v Budimpešti

Budimpešta, 7. jun. s. V veliki umetniški galeriji bo 10. junija svečano otvorenjena italijanska razstava vojne umetnosti. Razstavljenih bo nad 500 slik in kipov.

Komunistično rovarjenje v Egiptu

Ankara, 6. jun. s. Iz Kaira poročajo, da se kažejo prve posledice obnove diplomat-skih odnosov med Sovjetsko zvezo in Egiptom, katero je Egiptu vsilila Anglija. Sovjetski agenti, ki so doslej delovali zelo previdno, so začeli javno širiti propagando. V mnogih tvornicah so bila zborovanja, na katerih so delavce pozvali, naj ustanovijo komunistične celice in zbirajo denar za »Rdečo pomoč« Društvo za Rusijo, ki se je doslej omejevalo v svojem delovanju, je javno objavilo propagandni program za sovjetsko kulturo, namenjen predvsem krogom razumnikom. Tako zvana komunistična arabska liga že razširja progla-se, ki poveljujejo Sovjetsko zvezo in komunistično gibanje.

Militarizacija železnic v Siriji in Libanonu

Ankara, 5. jun. s. Degolistične vojaške oblasti so v Siriji in Libanonu odredile militarizacijo železnic in opozorile osebe, da bo tuii najmanjša kršitev zakonov in predpisov strogo kaznovana. Zelo dvomijo, da bo s tem ukrepom zagotovljeno redno delovanje železnic, na katerih se že nekaj časa dogajajo sabotažna dejanja in atentati, ki so ena izmed takih manifestacij nezadovoljstva prebivalstva v zatiranih državah, v katerih okupacijske oblasti navzlic vsem obljubam izkoriščajo prebivalstvo, zapirajo patriote ter kruto zatirajo vse pravice.

Kongres turške ljudske stranke

Ankara, 7. jun. s. Jutri bo v veliki dvorani tukajšnje univerze predsednik turške republike Izmet Ineni otvoril vsedravnji kongres turške ljudske stranke. Člani diplomatskega zbora so bili povabljeni, naj prisostvujejo razpravam kongresa, ki bo posebno važen. Vest, da je napovedan govor predsednika republike, je zbudila živahno zanimanje. Listi naglašajo, da bo kongres moral med drugim skleniti pomnožitev števila poslancev, ki so člani neodvisnega krila. To število se bo pomnožilo od 21 na 35.

Ruski prostovoljci v protiboljševski vojni

Odgovor prave Rusije voditeljem v Kremlju

Berlin, 7. jun. Med raznimi činitelji, ki so jih nemški vojaški pisci obširno prikazali v zvezi z bližnjimi morebitnimi razvoji na vzhodnem bojišču, je priprava ruske armade generala Vlasova posebno pomembna. Pri tem so opozorili na število teh formacij, ki jih tvorijo močje iz vseh predelov Sovjetske zveze, in v zvezi s tem so govorili o pravi armadi, ki naj bi bistveno pripomogla k bodočim vojaškim operacijam. Istočasno so pisci opozorili tudi na politični pomen ustanovitve te protiboljševske armade, ki jo sestavljajo elementi, ki so doslej živeli pod Stalinovim režimom in katerih precejšen del se je tudi boril proti Nemcem.

Prvič piše o tem list »National-Zeitung«, ki objavlja zanimiva razmišljanja. List prikaže v glavnih obrisih in zelo objektivno razne etape vojevanja na vzhodu, pri čemer opozarja na hrupne zmage prvih tednov poletja 1941 in na ogromne številke, ki so kar uplajale narod: milijoni ujetnikov, več deset tisoč tankov in cele letalske eskadre uničene.

List nato tako nadaljuje: »Na svojem pohodu smo povsod našli le na mesta in vasi v plamenih, sadistična volja po uničevanju je bila hitrejša kakor naše napredovanje. Ko se je nemškemu poveljstvu posrečilo prisljiti sovražnika, da sprejme bitko na odprtem polju, smo v velikih bitkah s tanki, bodisi v močvirjih, bodisi v dramatičnih spopadih moža proti možu, imeli nasproti sebi sovražnika, ki se je bojeval v nasprotju z najelementarnejšimi pravili vojne logike.

Po jeseni, ko se je prodiranje ustavilo v blatu, je nastopila strahotna zima, ki jo

Vladar na skupščini Kr. Akademije Italije

Poročilo predsednika Akademije o delu v preteklem letu - Razdelitev Kraljevih nagrad za leto 1943-XXI - Velike manifestacije Vladarju

Rim, 6. jun. s. Ob vzvišeni navzočnosti Nj. Vel. Kralja in Cesarja je bila davi v dvorani Julia Cezarja na Campidogliu glavna skupščina Kraljeve akademije Italije, na kateri so bile razdeljene Kraljeve nagrade za leto 1943-XXI. Vladar, katerega so sprejeli tajnik Stranke Scorza, predsednik Kraljeve akademije Italije Federzoni in guverner Rima Borghese, je bil sprejet v dvorani s toplo manifestacijo. Ob Kralju in Cesarju so sedeli ministar za narodno vzgojo Biggini, podtajnik v predsedništvu ministrskega sveta Rossi, zastopnika senata in zbornice fašjev in korporacij, senator Salvi in nacionalni svetnik Paolucci.

Govor predsednika Federzonija

Predsednik Kraljeve akademije Federzoni je Nj. Vel. Kralja in Cesarja takole nagovoril:

Prepričani, da je v tako hudi preizkušnji, kakršna je ta, ki se vsiljuje danes našemu narodu, prva dolžnost vsakogar, vestno izpolnjevanje obvez do države in da Italijan, kadar nima in ne more imeti več časti, da brani domovino z orožjem, mora služiti domovini s svojim delom in zlasti z energijami svojega duha. Potrebno je, da miselno in umetniško delo v strašni krizi, ki teži vse izražanje in osvoboditve omike, ne utrpi v Italiji najmanjše prekinitve. Zaradi tega je na nas, da se prizadevamo dati zgled in pobudo. Ta namera se zrcali tudi v današnji skupščini z običajno svečanostjo na najbolj slavnem kraju na svetu in tudi to pot je navzočna Vasa Vzvišenost, sir, da proglasi imeni dveh odličnih znanstvenikov, katere je akademija smatrala za vredna Kraljevih nagrad, ustanovljenih od Vašega blagopokojnega roditelja ter obdržanih in pospeševanih od Vas. Glede na vse to, kar je bilo storjenega in kar se dela, lahko rečemo ob tej slovesni priliki, da so se akademski dela v tekočem letu nadaljevala in se nadaljujejo s plodnim uspehom.

Naša ustanova je imela 47 zborovanj, na katerih je bilo 27 znanstvenih poročil ter je bilo odobrenih 32 spomenic in 52 znanstvenih obravnjav.

Utrpeli smo nekaj bolečih izgub med letom izgubo odličnega kiparja Angela Zanella in izgubo slavnega fizika in matematika ter znanstvenega zgodovinarja Roberta Marcolonga, oba akademika Italije. Zapustila sta nas tudi Pietro Fedale, odlični proučevalec srednjega veka in nepozabni romanist, Guido Mazzoni, humani-

stični poet in filolog italijanske književnosti, najvrednejši dedič čiste Carducci-jeve tradicije.

Vsa naša pričetna dela so se razvijala, vsa naša studijska središča so izvajala svoje programe in nastali sta dve novi središči, središče za primitivne omike in zavod za dalmazijske studije. Posebno zanimiv je bil tudi letos ciklus predavanj o arabski kulturi, katere je privrejal studijsko središče za Bližnji vzhod. Posebej je treba omeniti med nedavnimi publikacijami akademije tri nove zvezke, katere je izdalo središče za italijansko Vzhodno Afriko. Te pobude znova potrjujejo večne neodpravljive probleme naše duhovne in politične ekspanzije. Splošna razstava akademskih publikacij je nudila mogočne dokaze o udejstvovanju akademije, katerega ne poznamo še vsi zadostno. Tako je Kraljeva akademija Italije izvršila nalogo, ki ji jo je podelil Duce.

Sir, med tem, ko narod v skrajni fazi hude preizkušnje prenaša z moško odločnostjo trpljenje, žrtve, uničevanje in grožnje, ki naj bi po mislih sovražnika uklonile narod, da bi sprejel mir brez časti, obnavljajo zastopniki znanosti, kulture in umetnosti, Vam, dokaze svoje goreče vere in brezmjerne predanosti. Italija ne more zgrešiti v poslanstvu omike, katerega mu je podelila visoka stopnja pečin in odgovornosti v splošni skupnosti narodov. Zaman skušajo z uničevanjem spomenikov izbrisati te naše pravice tisti, ki so zadnji prišli v zgodovino, zaman skušajo zadošiti kalli bodočnosti naših ljudi, ki so vedno bili in vedno bodo sposobni za nepričakovane prepore in za čudovite razmahe. Italija bo znala vztrajati, tvoreč ponovno, sir, eno samo vojsko s svojimi junaki na kopnem, na morju in v zraku da se bo zmagovito izpolnila njena usoda.

Razdelitev nagrad

Po besedah predsednika Kraljeve akademije Italije, ki so jih navzoči viharno odbravali, je akademik Orestano, tajnik razreda za moralne in zgodovinske znanosti, prečital poročilo komisije glede nagrade tega razreda, ki je bila podeljena Ermiriju Troulu, ki je med najbolj cenjenimi in učeniimi mojstri italijanske filozofske misli in ki je spisal okrog 50 monografij in raznih studij. Akademik Giorgani, tajnik razreda za fizikalne in matematične ter naravoslovne vede, je nato prečital poročilo o dodelitvi Kraljeve nagrade za kemijo, ki je bila podeljena prof. Giulio Natti, modernemu raziskovalcu širokih razgledov in nenavadne podkovanosti, sposobnemu reševanja najbolj težkih teoretičnih vprašanj in uporabljanja tehnološkega napredka. Profesor Natta se je med drugim znatno udejstvoval v proizvajanju sintetičnega kavčuka v Italiji, ki se že redno proizvaja po dobi raziskovanj in preizkušanj, katera so italijanski kemiji omogočila, da se je uvrstila v nekaj letih poleg največjih ino-zemskih industrij.

Znanstveno predavanje

Po proglasitvi zmagovalcev za Kraljeve nagrade je akademik Orestano govoril o »pojmu stvarnosti«. Govornik je obširno proučil pojem stvarnosti, pripominjajoč, da je ta pojem danes v krizi in da iz te krize lahko nastanejo največje duhovne zmede in največji moralni neredi v naši dobi. Nato je očrtal vse kritike, katerim je bil pojem stvarnosti podvržen v raznih filozofijah do modernih filozofskih kritik pred Kantom in po njem, Akademik Orestano je izjavjal, da je pojem stvarnosti najbolj pereč in dramatični pojem, katerega mora življenje samo reševati neprestano in pozitivno. Zaključil je svoja izvajanja, zatrjujoč, da so duhovi danes bolj kakor za usodo gmotnih dobrin in fizičnega življenja v strahu za usodo najdragocenejših človeških vrednot, poetičnih in verskih ter moralnih vrednot, ki so absolutna obogatitev življenja.

Zborovanje se je zaključilo z govorom akademika Orestana, nakar je tajnik Stranke odredil pozdrav Kralju in Cesarju. Na trgu Campidoglija je občinstvo toplo pozdravljalo vladarja, ko je zapuščal akademijo.

Angleški zažigalni baloni nad švedsko

Stockholm, 7. jun. s. V teku noči je nad raznimi kraji na Švedskem padlo iz zraka veliko število balončkov, nosečih eksplozivni in zažigalni material. Ti balončki so se verjetno odtrgali od kake letalske pregrade. Nekateri so povzročili eksplozije in manjše požare. Oblast je prebivalstvo opomnila ter opozorila na to nevarnost. Gre za balončke britanskega izvora.

Huda avtomobilska nesreča v Ameriki

Lizbona, 7. jun. s. V državi Tennessee se je prevrnil ameriški vojaški avtomobil, ki je vozil vojake. Vozilo je treščilo s ceste v jarek. Pri tem je bilo 18 vojakov ubitih mnogo na ranjenih.

cer ne s tekmovalcem in nasiljem, kakor v preteklosti. Nova Evropa bo trajna, če se bodo kalli za povračilo za vedno iztrabile. Evropski bodoči mir bo moral biti posledica združenja in harmonije; v kulturnem in političnem oziru se bo morala spoštovati individualnost narodov. Nobena država ne bo smela vsiliti svojih običajev, svoje vere in svojega režima drugim državam, toda vsi režimi bodo imeli skupni značaj. Sloneli bodo na ljudstvu,

Politika Francije

Laval o nujni potrebi tesnega sodelovanja vseh evropskih narodov v okviru Osi

Vichy, 6. junija. s. Predsednik vlade Laval je govoril po radiu in v svojem govoru med drugim znova potrdil svojo politiko do Italije in Nemčije. Naj gre za Italijo ali za Nemčijo, je rekel Laval, morje ravnanje se ni nikoli spremenilo. Bili smo in ostali bomo vedno sosedi teh dveh velikih držav. Z njimi moramo predvsem živeti v miru in vzdrževati pristranske zapune odnose. Laval je potem omenil svoje nedavne razgovore v Nemčiji, ko so bila ob sodelovanju podtajnika italijanskega zunanjega ministrstva Bastianinija z vso objektivnostjo proučena vprašanja, ki zanimajo Evropo in zaradi katerih so države solidarne spričo boljševške nevarnosti. Znova je potrdil, da Francija ne

more ostati pasivna niti ravnodušna. Glede trajanja in izida vojne je Laval poudaril, da bi se moral anglosaški svet kmalu pomeriti s Sovjeti, če bi zavezniki zmagali in o rezultatu te vojne ne more biti dvoma. Boljševizem bi se vzpostavil povsod v Evropi, edinstvo Evrope bi bilo uresničeno, toda Evropa bi bila sovjetska. Govoreč o položaju po vojni je Laval poudaril, da bo treba organizirati našo celino ter je dodal: Organizacija vseh držav na naši celini bo morala biti taka, da se ni ti premagani narodi, niti zmagovalci ne bodo več skušali bojevati drug proti drugemu. V gmotnem oziru si bodo morali narodi pomagati drug drugemu, da bo potrebam vsakega naroda zadoščeno in si-

Ing. Franc Urbas:

Naša rodbinska in hišna imena

Pogač, Pogačar, Pogačnik, Podobnik, Pečar, Pečarič, Pintar, Ploha, Pokora, Paradiž, Pevec, Pevc, Petek, Puškar, Pogorelec, Pireh, Pirih, Piruh, Plačar, Prosen, Pisavec, Podplatnik, Podvžaj, Pepelnik, Pepelnjak, Pravdič, Podplat, Prodnik, Palir, Prah in še precej drugih imen ni ni treba razlagati, ker so vsakemu znana, kaj pomenijo.

Pepeluh in je bratec naše pepeluše, pepeluške ali tudi pepelice, katere zgodba gane vedno tako močno vsa otroška srca. Pepeljan pa je bil najbrže pepelar, vendar ne takšen, kakršnega poznamo sedaj v mestu — smetar, ampak je žgal nekje daleč v gozdu les, zbiral pepel in pripravljaj iz njega pepeliko. Izluževal je pepel nekako tako kakor so to delale še do nedavne nekdane perice, ki so imele vse več posla in obilo trdega dela, kadar je bilo pri hiši veliko perilo (pranje). Nič se ni bilo različnih praškov in pripomočkov: Peresam, Zenska hvala, Belinka, Snežinka, Radion in kakor se še drugače imenujejo. Zbirale in zbrale so v daljšem času velik kup pepela in ga skrbno presejale, da ni bilo nepotrebnih ogorkov in drugih primesti. Ze to delo je bilo prava muka za takšno pepelušo, ki jo je zadel tak opravke. Nato je zakurila in zavrela velik kotel vode, ga pregnila z veliko rjuho, ki so jo zvale pepeluh in nasula v njo presejani pepel. Rjuha pepeluha se je pogreznila v krop, ki je izluževal pepeliko iz pepela. Vedno znova je zajemala iz velikega kotla s korcem kropa in polivala pepel v pepeluh, da je iz pepela dobro izlužila čim več pepelike. Šele zdaj se je pričela prava žetva. Kaj je bilo samega kurjenja, vam jaz lahko povem, ko sem zmeraj bosopetil z naročaji drv med drvarnico in pralnico in še ni bilo konca in kraja.

Kako važen in velik dogodek je bila velika žetva v vsaki hiši ne samo za žensčad, ampak tudi za moške, nam priča že to, da je takrat celo sramežljivi gospod Bredow sezul svoje edine hlače, pa ostal zato doma v hiši brez hlač.

Pa se ni potlej zamenjalo belilo in vetrilo snežnobelo perilo na blestečem soncu kakor to tako čedno čita pri opisu žetve v romanu: Hlače gospoda Bredowa:

Kaj se beli na zeleni gori?
Al' so snegi, al' so labudovi?
Da snegovi, bili bi skopneli,
labudovi — bili odleteli.

Kdo se bo še čudil, da sta prav pepeluša in pepeluh prišla povsod v narodno poezijo in tradicijo kot sirote, umazane in zapostavljene, ki največ trpe in opravljajo najtežja in najgostejša dela pri hiši.

Naši pepelariji po gozdovih so žgali les, zbirali pepel in ga izluževali. Izlužnino so izparivali in dobili nato pepeliko, katero so vozili in prodajali v mesta, največ v Trieste. Zaslužili so primerno prav dobro. Vse to pestro življenje v gozdovih je zamrlo v pozabo, ostala so samo imena — še žive priredbe nekdanih prilik in življenja nekaterih naših ljudi.

Se drug nas izraz za pepeliko (Pottasche) je pranic, ki pove, kako so pridobivali to kralno sredstvo, dočim pove ime pepelika iz česa so ga izdelovali.

Prevodnik je bil včasih vodnik, ki je prevozil in prevajal potnike preko nevarnih, težkih potov, prelazov, še zlasti v zimskem času. Ohranjen nam je zanimiv dnevnik Ljubljancana, plemiča iz srede 17. stoletja, kjer opisuje svojo zimsko pot iz Koroske preko Ljubelja, kakšne težave je moral premagati in kako je komaj dospel vključno temu, da je imel več spremeljalcev — prevodnikov, ki so mu pomagali preko ovir, kidali sneg, odstranjevali drevesne zapreke.

Prevodnik je tudi drugače prevajal, prevajal in prevodil potnike preko rek in vod. Za prevoz in prevodenje preko vode je dobival prevodnino = brodarino.

Novodobno imamo vse polno dobrih in slabih prevodnikov toplote, elektrike itd. Ime izhaja seveda od prvo imenovanih vodnikov.

Prevor pravimo njivi ali prejšnji ledini, ki smo jo preorali in jo pustili neobdelano v prahi. Kadar preorjejo zasneženo in začetno cesto, da odpro tir in pot, pravimo temu prevor. Kolovoz, hodniki in ceste imajo v cestišču polno prečnih in poldolžnih brazd in jarkov, kotlin kakor kakšna preorana njiva. Tem jarkom, kotlinam in brazdam pravijo: cesta ima polno prevorov. Prevor in Prevoršek imata očitno ime.

Pepeluh (Pepeljuh) je nekoč prehajal,

se prepeševal iz kraja v kraj in je bil nekaj večni potnik, potep ali potepuh.

Pregelj pravimo železni jeglji (iglici), žebliju, katerega pretakemo skozi vprežne jame in oje, kjer vozijo še tako, da je jarem vprežen direktno na oje. Pri plugu ali drevesu pravijo nekod korešu (korež, kiraš) tudi pregelj. Ime je zanimivo in prihaja od izraza prega (vprega) = »snodel«, kot je to lepo pojasnil dr. Breznik. Pregelj je tedaj vprežna igla, kar je tudi v resnici.

Vzoren nemški letalski poveljnik

Obisk pri generalu von Kortenu, poveljniku nemških letalskih sil na kubanskem bojišču

Vzhodna fronta, 1. jun. s. (Poročilo posebnega dopisnika agencije Stefani.) General von Kortenu, poveljnik nemških letalskih sil, ki se zdaj borijo s skoraj celotno rdečo letalsko armado, zbrano na kubanskem odseku, je med najmlajšimi in najbolj agilnimi generali nemškega letalstva. Spoznali smo ga v juniju lani, ko je bil šef glavnega stana 4. letalske flotilje v činu brigadnega generala. V septembru je bil že general letalske eskadre in poveljnik dunske skupine letalstva, mogoče celote letalskih sil, ki je razbijala brez odmeta Stalingrad, oskrbovala vso poletno ofenzivo, gradila letališča v prednjih črtah tik za hrbtom hrabrih divizij in ki je v čudovitem zagonu zagotovila oskrbo našim branilcem Stalingrada do njih zadnjega diha. Ima močnega grenadirskega pleča, jasne letalske oči in njegovo moško lice kaže čudovitega borca ter popolnega stratega v uporabljanju množic letal.

Delovanje letalskega generala je danes že prekosilo meje znanja, ki se da pridobiti v vojnih šolah. Letalski napadi in letalske bitke, oskrbovanje močnih skupin letalskih oddelkov, uravnavanje akcij, izčrpavanje nasprotnih sil, presenečenja v strateškem pogledu, to so vse vprašanja, ki jih izkušnje iz preteklosti niso poznale. Kadar se v zraku spopadejo množice letal, kadar je potrebnih na stotine prevoznih letal za zvezo med zaledjem in bojiščem, kadar je treba s pomočjo letal oskrbovati čete, manevrirati bliskovito s tisoči letali, zagotoviti popolno oblast v zraku ter razrešiti v najkrajšem času položaje, ki lahko prevreže sestavo vse fronte, je potrebno, da vse to vodi človek s posebno voljo in drznostjo. Tak je general von Kortenu, čigar delo smo opazovali nad leti dni. Nikoli ni odpovedal, tudi tedaj ne, ko je sovjetska bomba padla na njegovo improvizirano zaklonišče za prvimi črtami.

V prvih dneh januarja, ko so valovi sovjetskih divizij pregazili čudovite branilce postrojbe ob Donu, ko je bilo letališče v Millerovu pod ognjem strojníc in ruskih motorjarjev, se je general von Kortenu vrnil z letalom na obstreljevano letališče, katero je bilo obkroženo od vseh strani s sovražno pehoto in tanki. Njegova vzpodbujalna navzočnost je podžgala junaške branilce protiletalskih baterij, da so se žrtvovali do zadnjega moža. Naslednji dan je sovražnik prepravil letališče, toda večina materiala in branilcev je odletela v »Junkersih«, kar je seveda omogočilo zaščito topničarjev. Na letališču je bilo mnogo sovražnih tankov uničenih, sovražne baterije so bile razbite in so umolkile, zadete so bile postojanke avtomatičnega orožja. Vse to so opravili topničarji protiletalskega topništva.

Zdaj prenaša von Kortenu, ki je nekaj mesecev poveljnik nemških letalskih sil, vse teže ruskih napadov v odseku Kubana. Za nas je bilo izredno zanimivo, da smo ga zopet videli v tem kočljivem trenutku. Sprejel je z navdušenjem naš predlog za obisk njegovega odseka. Dobro postrojena na mnogih letališčih, dokazuje v. Kortenuva letalska eskadra vsak dan, da je med najboljimi nemškimi letalskimi enotami. Treba je upoštevati, da so Sovjeti osredotočili na kavkaškem odseku skoraj celotno svoje letalstvo in da so se na tej fronti pojavila tudi najmodernejša angleška in ameriška letala.

Stalinov ukaz je bil, kakor so potrdili proglasi, katere so našli pri ujetih letalcih, da se mora kubansko predmostje zrušiti do 1. maja. Zaradi tega rešila vojska ni štedila s sredstvi in ljudmi. Najboljši letalski oddelki, moderno izvežebani, najmodernejši stroji in najpopolnejše letalske priprave na kopnem so bile osredotočene in vršene proti von Kortenuvemu oddelku. Eskadre letal Spitfire, Curtis in Aircobre in vse, kar lahko sovjetsko-plutokratsko sodelovanje vrže na bojišče, so stali sami pa tudi od obeh gostov, zlasti od Bechija, prenesla na domače sodelavce. Četudi je Lipuščekov glas zvenel poleg slavnega baritona nekoliko deško, smo vendar dobro čutili večji pogum, lažje kretanje in tudi lepši, lahkotnejši način petja in fraziranja tega uporabnega mladega pevca, ki mu gre vsa čast ob tako težki preskušnji. Prav tako je druga mlada moč, Bogdana Stritarjeva z dobro postiranim, lepim glasom odpela ne lahko arijo, ki se je sicer vsaj pri nas zaradi svoje težavnosti mnogokrat izpuščala. Nekoliko lažje stališče sta imela dva starejša, že mnogokrat preizkušena igralca, Z upan kot Bartolo, s svojo priručno komiko, ki tudi tu ni prišla prav nič iz okvira in je učinkovala sveže, kakor le kdaj, in predvsem mojster Betetto kot Don Basilio, ki se je v svojem umetniškem liku odlično ujemal z gostoma in je žel za težko vstopno arijo velik aplavz. Mnogo priznavanja pri odprti sceni je bilo seveda obema gostoma v glavnih arijah, od katerih je moral Bechi svojo celo ponavljati, pa tudi Lipušček in Stritarjeva sta dobila svoj zasluženi del. Izvrstni so bili pevski ansambli, v katerih tudi različnost jezikov ni motila.

V celoti ni bila predstava samo po sebi izvrstna, temveč je gostovanje poučno za nas, ker nam kaže, kam naj se v žanru takih operij usmerja naše prizadevanje, na drugi strani je pa za vse naše umetnike poučna poniznost in predanost, s katero se tako veliki svečeniki umetnosti lotevajo svojega dela, dajajoč iz sebe vse, kar jim je usoda tako dobrohotno in bogato naklonila. V tem smislu je sedanje gostovanje za nas lahko največjega pomena, še bolj etičnega, kakor samo glasbeno-strokovnega.

Marijan Lipovšek.

Ljubljana ima svojega rojaka, Nobelovega nagradjenca Frica Pregla (rojen 3. IX. 1869), ki je znan po svojem znanstvenem delu iz kvantitativne organske mikrobiologije. Po njem imenovano »Preglovo jedrno raztopino« uporabljajo povsod zdravilski kot desinfekcijsko sredstvo. Naše mesto je po pravici lahko ponosno na že marsikatero svojega rojaka, pa bi menda bilo tudi na tega, saj je rojen Ljubljancan. Ime in rojstvo pričata po rasni teoriji, da je bilo v možu dober del naše krvi.

General Galbati na inšpekciji Črnih sraje

rosijsku. Neko sovjetsko dvomotorno letalo je napadlo hišico, v kateri je general namestil svoje poveljništvo ter je odrglo poltonsko bombo. Hišica se je skoraj vsa porušila in generalu je stisnilo prsni koš, v postelji pa ni bil niti en dan.

Milku Krapešu ob poslednjem slovesu

Tožer, je bil dan, ko smo te na praznik spremili na prerani poslednji poti. Počival si pokojno v mrlškem hramu na Žalah skoraj neizpremenjen, tak, kakršnega smo te bili vajeni. Globoko zamišljeni smo te hoteli obiskovat, tebe, ki si nam bil vedno tako iskren in značajan tovariš, velik idealist in blaga duša, stremelja za vsem dobrim, predvsem za svojega bližnjega.

Sámo nebo se je močno zrosilo v dopoldnevu, kakor da plačajo za svojim zvestim obiskovalcem gore, ki si jih tako zelo ljubil in cenil. Vedno, v kolikor ti je le čas dopuščal pri vsestranskem udeleževanju, si rad in poln navdušenja pohitel nanje, da si se iznova navzel moči ter okrepil duha za nadaljnje plodno delo.

Okrog tvojega poslednjega bivališča so se zbrali častiti, osivelj, starčki, izkušeni in ugledni možje, zanosni mladeniči, množica žena, mater in mladenk, med njimi mnogo mamic, vodečih s seboj svoje malčke, da ob grobu prisostvujejo slovesu od plemenitega in vse življenje neumorno delavnega moža. Ko so se slehernemu zbranih umirile ustnice ob končani molitvi, je nastopil molk, ki je dal čutiti veličino tvoje smrti in vrzel, ki si jo zapustil.

Dragi Milko! Odklanjaj si vedno v svoji velikodušni skromnosti hvalo in poveljevanje lastne osebe, pravičnega plačila za svoje delo nisi prejel, žrtvoval si se vsega plemenitega idealizmu, služiti občestvu, zapostavljajoč svoj lastni obstanek. Mnogi, premnogi vedo to, zato te visoko cenimo in spoštujemo. Ohranili te bomo v najlepšem spominu, ti pa počivaj v miru, blaga duša!

Josip Rebek.

Vaje oddelkov italijanskih oklopnih vozil v operacijskem področju na matičnem ozemlju

Umetnik polemizira s kritikom

V nedeljo je bil zadnji dan razstave šestorice Neodvisnih in Jakopičev pavillon je okrog enajstih močno oživel. Velik del občinstva je privabilo napovedano vodstvo enega izmed razstavljalcev, prof. Staneta Kregarja, ki je nameraval v tej zvezi odgovoriti kritiku dr. Stan. Mikužu in se sploh dotakniti problema slovenske umetnostne kritike. Polemični značaj vodstva je upravičeno vzbujal pozornost in zanimanje. Tako je slikar Staneta Kregar pred dokaj številnim občinstvom odgovarjal enemu izmed kritikov te razstave.

Spoprijem med stvarjalcem in ocenjevalcem seveda ne preseneča, saj je nasprotje med umetniki in kritiki tako staro, kakor sama kritika. Poglavitni očitki, ki ga je prof. Kregar naslovil na našo umetnostno kritiko nasploh in posebej še na konkretni primer, s katerim se je predvsem bavil, je to, da je metoda te kritike zastarela, da ne gre vstrec z razvojem umetnosti in da skuša aplicirati na sodobne umetnostne izraze načela impresionistične estetike. Slikar je navedel neko izjavo, ki jo je bil šiljal iz ust pokojnega mojstra Riharda Jakopiča in ki se nam zdi krivično pretirana. Jakopič je dejal, da je kritika še vedno pastorka naše kulture in da se umetnostna kritika ni kaj pridila dvignila od časa Vatroslava Holca, ki da je bil prvi slovenski likovno-umetnostni kritik. Prof. Kregar se ni podrobneje bavil s problematiko kritike, ni navedel, kje so po njegovem meje objektivnega in subjektivnega vrednotenja in v čem je kulturna funkcija kritika, marveč se je v glavnem omejil na ugotovitve nekaterih nedostatkov konkretne kritike in na ironiziranje nekaterih sodb. V nadaljnjem je prof. Kregar po krajšem načelnem uvodu opozarjal na stilne in tehnične značilnosti nekaterih del posameznih razstavljalcev in tudi tu zavračal mnenje

kritika, ki po njegovem ni napisal o tej razstavi domala nobene sodbe, s katero bi ne bila mogoča polemika. Tako se je v teku skoraj enournega vodstva po razstavi in z njim združene polemične replike pokazalo značilno idejno in estetsko nasprotje med skupino Neodvisnih in kritikom, ki zastopa tradicionalne, impresionistične najbolj prijazne poglede na današnje slovensko umetnostno tvornost.

Izvajanja prof. Kregarja so vzbujala živo zanimanje, čeprav si je marsikdo želel, da bi imela bolj pozitivni, načelni značaj in da bi govornik prenesel problem kritika na področje kritike kot discipline ter tako povsem podredil osebno načelnost. Vsekakor bi bilo želeli, da bi Neodvisni, ki so se s svojo razstavo zopet kupno uveljavili, razvili nekoliko določne idejne smernice svojega umetnostnega hotenja; smernice, ki so bile v dosedanjih izjavah prof. Kregarja bolj nakazane kakor načelno jasno postavljene in določene.

V splošnem je razstava šestorice vzbujala živahno zanimanje, vendar je materialni uspeh tokrat znatno zaostajal za moralnim.

Najmlajša hrvatska poezija

Kot drugi zvezek italijanske serije zbirke »Hrvatski pisatelji v tujih jezikih« je izšla v založbi Hrvatskega bibliografskega instituta v Zagrebu knjiga Luigija Salvinija »Il melograno (Lilica croata contemporanea)«. Isti avtor je izdal pri Garzantiu nekoliko prej antologijo »Poeti croati moderni«, zajemajočo pesniške primere 60 poetov od A. G. Matoša do Vinka Kosa. Ta cvetovec hrvatske sodobne lirike je bil zbirko »Il melograno« izpopolnjen. V prvem delu okusno opremljene knjige so zastopani mnogi pesniki, ki jih srečujemo že v prvi zbirki (Tin Ujević, A. B. Šimić, D. Cesaric, O. Delorko, M. Križan, Nikola Šop i. dr.) v najboljšeješem oddelku anto-

KULTURNI PREGLED

Gostovanje italijanskih umetnikov v Operi

V soboto zvečer so gostovali v ljubljanski operi dirigenti Artur Lucon, sopranistka Liana Cortini in baritonist Gino Bechi v Rossinijevem Seviljskem brivcu. Pokazali so nam umetnost, kakor jo tu slišimo le ob najredkejših prilikah, v najugodnejših primerih, kakor n. pr. ob svojemčasnem gostovanju rimske opere v Ljubljani a/ ob nekaterih kasnejših nastopih izbranih umetnikov. Ni čuda, če nad višino umetniške dejstvitve strmino. Kajti Lucon, Cortinijeva in Bechi so iz dežele, ki je pred sto leti videla rojstvo Rossinijevih in toliko drugih umetnin, spremljala je njihove uspehe in neuspehe in končno z njimi doživela nesmrtno slavo del, ki so jih občudovali in priznavali največji geniji človeštva. Ta dežela je pač znala dati svojim umetninam tudi bogato tradicijo interpretiranja, ki slogovno nenadkriljivo podaja igro in muziko.

Morda se sliši čudno, toda ni bilo za nas največje presenečenje na odru, kakor koli je bil nastop obeh gostov sijajen, temveč presenečenje je bilo, kako je naš orkester zvenel pod roko dirigenta Lucona. Deloma smo takih radikalnih sprememb vajeni od koncertnih gostovanj nekaterih tujih dirigentov še iz predvojnega časa (Talihi, Baton, Scherchen), vendar ni oilo dirigenta, ki bi v toliki meri v operi znal v najkrajšem času korenito spremeniti zvok, fraziranje, dinamiko in zlasti tempa, kakor je to storil Lucon. In pri vsej razliki smo vedeli: to je pravilno, to je logično, to je muzikalno, to je tisto, čemur smo prav za prav vsi reproduktivni umetniki z našimi dirigenti vsad stremeli, a se je le posameznikom od nas v najbolj pesniških, najprejnejših trenutkih približno posrečilo, a našemu orkestru — to vsi dobro vemo — nikoli. In ta drobni moziček

Naročite se na romane
DOBRE KNJIGE

Beseda o plazilcih

Ce gledamo ogromna okostja ali modele izumirlih plazilcev, nam težko pride na misel, da so ti velikani, nekateri prav čudovitih, naravnost strahotnih oblik, sorodniki naših ljubkih kuščaric ali martinčkov. Ti davni plazilci so živeli deloma že v pretekli dobi, posebno močno pa so se razvili v srednjem veku zgodovine Zemlje, v triadni, jurski in kredni tvorbi. Pa tudi še iz sledečega terciara jih mnogo poznamo, dasi jim je novi vek prav za prav že pripravil grob. Pa ne vsem, kajti še danes se vzdržuje tak starina iz triadne tvorbe na malih otokih ob Novi Zelandiji. Ime mu je tuatera (splenodon punctatum) in je le 60 cm dolg. Glavo ima razmeroma veliko, na temenu in hrbtu pa zobat greben. Živi v jamah blizu vode. Hrani se z manjšimi živalmi. Ker je ta spomenik davnih dni postal jako redek, je zaščiten in pod varstvom zakona. Tudi krokodili so še precej vidna slika nekaterih vrst pradednih plazilcev.

Kakor vidimo, so se nam ohranili le majhni in najmanjši zastopniki plazilcev iz preteklosti. To kaže, da se vsaj na kopnem laže vzdrže manjše živali kakor pa velikani.

Mogočnih velekuščarjev, kakor so bili 25 m dolgi diplodok ali 8 m visoka tiranosavra, ni več in prav tako je izginil jadralac pterodakt, ki je meril preko kril do 7 m.

Tu pa tam se še pojavijo vest, da so videli mornarji velikansko »morsko kačo« ali drugačno »povodno pošast«, toda ni prav verjetno, dasi ne povsem izključeno, da bi kje še živel kak plazilski orjak iz onih davno preteklih dni. Prave morske kače res da žive, in sicer v tropskih predelih Tihega in Indijskega oceana, toda so majhne, le do 1 m dolge strupenice, ki zato ne morejo priti v poštev za »morske kače«. Prej bi se mogel zamenjati za tako pošast kak morski som, saj je n. pr. cetorhinus dolg do 15 m ali menda celo do

20 m. Tudi nekatere globokomorske ribe bizarnih oblik so več ali manj kačaste, kakor trakasti jermenar (regalecus bankii), ki zraste do 6 m dolg. Ena zadnjih »morskih kač« ali »povodnih pošast« nam je še v spominu iz l. 1933, ki so jo opazili na Škotskem v Loch-Nessu. Po zbranih podatkih R. T. Goulda in G. G. Forstnerja bi bilo sklepato, da je šlo takrat za kako plesiosavro z veslastimi končinami, zdi pa se, da je pri znanstvenikih tudi ta morska kača »padla v vodo«. Še l. 1935. so časopisi poročali iz Pinanga v Zadnji Indiji o morski pošasti, potem pa o teh živalih ni bilo več slišati.

Ce se obrnemo k današnjim plazilcem, moramo najprej ugotoviti, da njihovo ime ni srečno izbrano. Res je, da se večina plazilcev plazí, kadar se premika, toda daleko ne vsi. Plazijo se kače, krokodili ali oklopniki in želve brez izjeme, če so na kopnem, kuščarice pa je že mnogo, ki nosijo truplo s končinami od tal ter hodijo, skačejo, plezajo grabeč se s prsti; neka-

tere se znajo celo s padalom spuščati in ravnati z repom smer svojemu poletu.

Celo tako »plazilce« poznamo, ki tekajo samo po zadnjih končinah in drže pri tem truplo pokoncu.

prav tako kakor so hodili njihovi predhodniki, n. pr. 15 m dolgi igvanodont (iguodon bernissartensis), od katerega so v Belgiji izkopali kar 23 popolnih okostij.

Rod plazilcev delimo v razred želv, krokodilov, kač in pa kuščaric. Naše domače kuščarice se ločijo od krokodilov že po številu prstov: krokodili imajo na zadnjih končinah po štiri prste, kuščarice pa po pet ali pa so brez končin. Od želv jih lahko razpoznamo po obliki trupla in dolgem ravnem repu, od obeh razredov pa tudi po tem, da se kuščaricam odpira stek v poprečnih razli, zastopnikom onih dveh razredov pa v podolžni. Povprečno zadnjico imajo tudi kače, pa je dosti razlik, da jih moremo ločiti tudi od breznožih kuščaric. Kuščarice zapirajo oči, kače pa ne, ker sta prozorni trepalnici zrasli, dalje kuščarice nimajo raztegljive spodnje čeljusti kakor kače in tudi v okostju, pljučih itd. se najdejo razlike.

Po številu živčevih vrst so od vseh razredov plazilcev kuščarice najbolj zastopane. Poznamo jih 1898 vrst;

največ jih živi v vročih in toplih pokrajinah; proti mrzlim obtečajnim pokrajinam jih je vedno manj. Vse so pokrite z luskami, so brez uhljev in imajo ali oba para končin, ali le zadnji, redko samo sprednji ali pa so čisto brez njih. Na bedrih in ob zadnjici imajo majhne žlezaste tvorbe in samci imajo parne organe za kopulacijo. Način njihovega življenja je prav različen. Po obliki trupla lahko sklepamo, kje žive: ploščato truplo kaže na življenje na tleh, z bokov stisnjene kuščarice žive na drevju in grmovju, valjaste pa v luknjah.

Prihodnjic se pa podrobneje pogovorimo o kuščaricah. S. B.

MODA IN DOM

Z ostankom imprimeja

Z ostankom vzorčaste svile utegnemo okusno predrugačiti staro obleko iz enotne svile. Dodajmo temu kosu svile še nekaj modne domišljije, pa si lahko napravimo ljubko obleko, ki prav nič ne zaostaja za lepim novim »modelom«. Tako lahko spremenimo preozko ali prekratko dekliško obleko in s pridom uporabimo svileno krilo, ki že ni več za drugo rabo. Pri

tem pa nikar ne pozabimo rokavic in čevljev, ki jih lahko prav okusno okrasimo s koščki istega imprimeja, da je celotni učinek še popolnejši! Evo dveh nekoliko drznih sestav gladke svile z vzorčasto: prva obleka na naši skici je po životu vsa posita s poševnimi programi iz imprimeja, krilo pa ji je drobno nagubano (takšna obleka se nadvse poda izrazito vitkim postavam). Pri drugi obleki pogumno odredimo hrbet iz oblede enotne svile in ga nadomestimo z drobno nagubanim delom iz pestrega imprimeja.

Bojno se prevleče rdečih lic! Če se že ne moremo odpovedati rdečilu za lica, potem ga dajmo vsaj kolikor mogoče previdno

uporabljati, kajti nič ni bolj strašnega od nerodno naslikanih rdečih madežev. Poskusimo takole: na licih nanesimo nekako na sredino lahen nadih rdečila, ki ga razmazamo posevno na ven in navzgor proti sencem. In zadnja skrivnost: lahen nadih rdečila na ušesne mečice!

Prekratko obleko podaljšamo

Dekliška obleka, ki jo vidite na naši skici, je postala svoji lastnici prekratka, toda deklica si je sproti pomagala z estan-

ki svetlega pralnega biaga. Opleček in zgornji del rokavov si je ukrojilo iz svetlega tveriva, krilo pa si je podaljšalo s široko progo iz enakega tveriva. Da je obleka po svoje ljubka, pa je naše iznajdljivo dekletce priložilo na rob oplečka nekaj svetlih pentelj.

Žrtvujemo nekaj minut na dan za svoj obraz

Temni puder zakriva, svetli pa poudarja — to je stara kozmetična modrost. Zato je v tem primeru prav, če imamo dve barvi pudra. Nos si napudramo tako, da nanesemo temnega pudra na strani, svetlejšega pa po nosnem gredici.

Utrujene oči. Doma ali v pisarni si pomagamo takole: s komolci se naslonimo na mizo, z rokami si zakrijemo oči, a tako, da se jih ne dotikamo. In zdaj ne smemo ničesar misliti, tudi na oči ne! Ko je noč pred našimi očmi po kakih desetih minutah resnično črna, so oči zares spočite.

Kaj vem, kaj znam!

265. Pod katerim spomenikom je v Parizu grob Neznane vojaka?

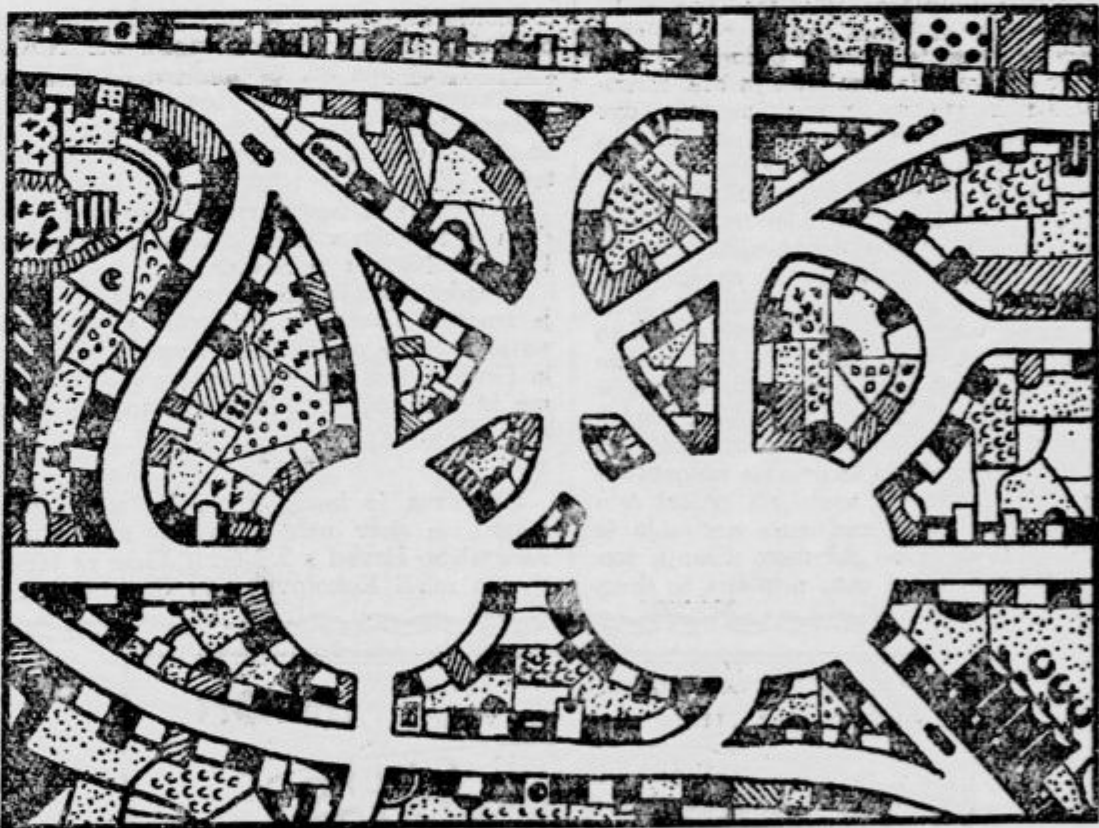
266. Kaj so bili skaldi?

267. Kako se je imenovala Perzidenava žena?

268. Avtobusi.

Po mestnih ulicah vozijo avtobusi. Tisti, ki ga vidite na sliki zgoraj levo, vozi z brzino 25 km na uro, drugi, ki je na sliki zgoraj desno, z brzino 40 km na uro, a avtobus na sliki spodaj desno vozi z brzino 35 km na uro. Če bi avtobusi obdržali te svoje brzine, bi se pripeljali vsi hkrati na sredo enega izmed obeh trgov, kjer je njihovo postajališče.

Kateri trg je to?

Rešitve nalog 5. t. m.:

261. Rudnine, ki vsebujejo kovine, imenujemo rude.

262. Prostor ima po stari geometriji tri razsečnosti: višino, dolžino, širino (spiritizem pa navaja izven prostora še četrto razsečnost ali dimenzijo).

263. Teleskop je daljnogled, in sicer

imenujemo tako običajno astronomski daljnogled

264. Križanka.

Vodoravno: 1. šestnajst, 3. eben, 6. grob, 9. da, 10. moja, 12. Leon, 15. in, 16. nađa, 17. baci, 18. kaznenka.

Navpično: 1. štedilnik, 2. tobačnica, 4. Barrij, 5. ne, 7. rog, 8. oči, 11. kod, 13. na 14. Ob, 15. Ig.

NAROČAJTE »DOBRO KNJIGO«

Svežega gnoja in gnojnice novo posajene vrtnice ne prenesejo, zato smemo gnojiti z navedenimi gnojili šele tedaj, ko so vrtnice v rasti. Najbolje je, če pognojimo vrtnice jeseni s hlevskim gnojem. Pomladi pa, ko začnejo nastajati cvetne popke, jih zalijemo ob deževnem vremenu z razredčeno hlevsko gnojnico, katero lahko »izboljšamo« s kurjaveli in globlji odpadki. Med gnojilco dodamo na vsako zalivko 4 do 4 dkg umetnega gnojila »Samkale«. Konec avgusta nehamo z gnojenjem, da ne silimo v rast novih poganjkov, ki ne bi mogli več razviti cvetov, niti bi mogli dovoljno dozoreti in zdravo preživetiti.

Pred sajenjem obrežemo vse suhe, polomljene in odrgnjene korenine do zdravega lesa na 15 do 20 cm dolžine. Drobne lasaste korenine priključimo le tedaj, če so predolge, drugače pa jih pustimo, če so zdrave v miru, kajti čim več jih je, tem hitreje se bodo posajene vrtnice prijele.

Mladike priključimo pri jesenskem sajenju na 5, pri pomladnem na 3 očesa. Bolne in šibke mladice popolnoma odstranimo. Jeseni, na 5 ocesov obrežane mladice priključimo spomladi na 3 očesa. Vrtnice vzpenjalke obrežemo jeseni na 30 cm, spomladi pa priključimo mladike na 2-3 očesa.

Prav dobro je, če obrezane vrtnice postavimo pred sajenjem za par minut v redek žilnat močnik, kar varje korenine pred sušenjem in pospeši tvorbo novih korenin.

Pri sajenju naravnano korenine na vse strani, posebno tudi vlaknate, ki se rade drže skupaj. Med korenine nadevamo rahle prsti. Sproti pritiskamo prst h koreninam,

da ne nastanejo praznine, kar povzroča plesnenje korenin. Okrog posajenih vrtnic potlačimo rahlo vse kolobar, da se zemlja dobro vleče h koreninam.

Visokodebelne vrtnice sadimo tako globoko kakor so bile posajene prej. Pri grmičih pazimo, da je celjeno mesto tik zemlje, boljše nekoliko globlje kakor previsoko. Posajene vrtnice temeljito zalijemo, če je mogoče s prestano vodo. Grmice takoj uzimamo s tem, da jih obujemo 20 do 30 cm visoko z rahlo prstjo. Če dež zemljo izpere, nasip ponovimo. Pri pomladnem sajenju ravnamo prav tako, le da v suši prisuto prst večkrat poškopljamo, ker pospešuje vlažna prst tvorbo korenin. Ko začne vrtnice odganjati in se nam ni bati ostrejših mrazov, odstranimo nasip in obrežemo vrtnice na 3 očesa, kakor smo že zgoraj povedali.

Visokodebelnih vrtnic ne sadimo navpično kakor sadno drevje, ampak posevno v kotu 45°, to pa zato, da jih bomo lahko pripogibali na zemljo pri uzmljenju. Kol zabijemo v zemljo pred sajenjem, da z njim ne poškodujemo korenin. Kol naj bo raven in gladek, dovoljno močan in tako dolg, da sega v krono in jo varje, da se v vetru in obilnem cvetju ne odčimči. Če sadimo visokodebelne vrtnice spomladi, jih takoj položimo na tla in pokrijemo deblo in krošnjo za 5-6 tednov s prstjo. Pri jesenskem sajenju položimo in zasujemo vrtnice šele tedaj, ko začne zmrzovati. Zelo dobro je, če krošnjo zvezemo in pod njo in na njo naložimo nekaj smrekovih vej, ki varjejo mladice pred vlago, plesnijo in gnolobjo.

čim bo lepega dne prišla k meni. Dovolj časa sem imel, da sem lahko razmišljal in se odločil o tebi.

Naglo se je zresnil. »Advokat si, vstopil boš torej k nam kot pravni zastopnik. Poveril ti bom težak in odgovornosti poln položaj. Ne le, da moraš dobro razumeti svoj posel, ravno tako dobro moraš vedeti vse drugo, to se pravi naloge dobrega gospodarja. In moral se boš pripraviti za vlogo dobrega gospodarja. Zankrat bodo tvoji letni dohodki... kolikor se da predvideti...«

Po kratkem razmisleku je izgovoril dve številki, najnižjo in najvišjo mejo njegovih prejemkov, oziroma je s tem le bolj nakazal okvir njegovih prejemkov, kakor da se še ni decela odločil in kakor da zavestno in s premislekom odlašajo končni sklep o tem manj važnem vprašanju na kasnejši čas, da bi prej še nekaj izvedel ali si nekaj izračunal. Toda obe številki sta zažvenketali med njima s slavnostnim, masivnim žvenketom zlata, z njegovo iskreno, skoraj otipljivo resničnostjo.

Janko se je spomnil očeta, gimnazijskega profesorja, ki je dobil v desetih letih približno toliko plače, kolikor bo po Waltrovem računu znašala manjša številka njegovih letnih dohodkov. Eno leto in deset let, je razmišljal Janko in kakor da se je naenkrat pojavilo pred njim ubogo, staro trisobno stanovanje v zrasli ulici, kjer se je rodil in kjer je zrasel in kjer so večer za večerom razgrinjali celo vrsto postelj. Antal Walter je nekaj pojasnjeval; Janko je med tem razmišljal o vsakdanjem življenju svoje matere in očeta, ki se je vleklo v mejah enoličnih, strogo razdeljenih minut in v okviru vinarjev. Njihovo pomanjkanje je delilo od resnične bede le dejstvo, da starša nista izustila nikoli niti ene tožbe o svoji trdi usodi in o svojih skrbih, nista eksperimentirala s svojo usodo, ne se ji upirala; z nemo vdanostjo in pasivnostjo srednjega sloja so od malega živeli v vedno večjem pomanjkanju.

Tako so ga torej vzgojili, za ceno skrivnostnega lastnega pritrdovanja, v neprestanem odrekavanju, v slepilnem prepričanju, da se bo otroku enkrat boljše godilo. Edino veliko hrepenenje njeguna bednega življenja je bila želja: da bi sin postal »nekaj«.

Kaj? Prebrisan ali sročen ali bogat? A kaj je tisto »nekaj«, kar mora doseči v tistem boljšem in popolnejšem življenju? Uspeh ali mir? Oče in mati bi si odtrgala od ust zadnji grizljaj, samo da bi mogla dati njemu.

Tako ste ga »dostojno« vzgojila in ti-sočkrat sta pokazala, da nekaj pričakujeta od njega. Ko mu je mati našla prve skrivaj napisane študentovske pesmice, je kar pobledele od veselja in je govorila: »Kaj se ve, morda postaneš velik pesnik«. Ko je delal doma poizkuse z začetnimi elektromehaničnimi deli, z velikim veseljem in brez vsakršne tuje pomoči, so začutili v njem bodočega slavnega izumitelja. A ko je z bombastičnim elanom recital doma, pripravljaje se na šolsko svečanost, je malo manjkalo, da niso odkrili v njem skritih igalskih sposobnosti.

Ločiti se od drugih, doseči nekaj — da, na to je Janko mislil in pri tem mu je prišlo na misel vse tisto življenje in pomanjkanje v njegovih prvih samostojnih letih, tisočeri boji za vsakdanji kruh v njegovih univerzitetnih letih in začetek njegovega življenjskega poklica, spomnil se je očetove in matrine smrti. Bog ni dopustil, da bi dočakala... kaj?

Zdrnil se je. In ko je zdaj spet zaslišal iz ust svojega bodočega tasta tisti dve strahovito visoki številki, ki ju je bil ponovil s prizvokom odločnosti v glasu, je začutil, da mu stopa na čelo hladen pot. S hrbtom roke si je naglo otrli čelo.

Ko bi mati in oče še živela! je razmišljal v rastočem razburjenju. Iz vseh moči se je trudil, da bi si ohranil miren, vljuden, pozoren izraz na obrazu. Da se zahvaljuje, je govoril potem, ko je stari gospod utihnil in vprašujoče gledal njegov obraz. Da se zahvaljuje in da ve, da bo delo, ki si ga nalaga na rame, težko in polno odgovornosti. Da se ga bo lotil z verno in zatrdno vero, da — zdaj je zvenel njegov glas trdo: — da bodo uspehi potrdili očetovo zaupanje in naklonjenost.

PRIJETNA BOLEZEN

Zdravnik: »Gospodinja, vi ste vidno obremenjeni.«

»Seveda, gospod doktor, moji starši so mi zapustili tri milijone!«

